

महाराष्ट्र शासन

गृह (परिवहन) विभाग,

शासन परिपत्रक, क्रमांक : एमव्हीआर-१२१२/प्र.क्र.२२२/परि-२,

जागतिक व्यापार केंद्र, ३० वा मजला, कफ परेड, मुंबई - ४०० ००५.

दिनांक : २० डिसेंबर, २०१२.

शासन परिपत्रक :-

मोटर वाहन अपघातास परिणामकारकरित्या आळा घालण्याच्या दृष्टीकोनातून विविध उपाययोजना शासन स्तरावर राबविल्या जातात. तदनुषंगाने, राज्यात रस्ता सुरक्षा अभियान दरवर्षी जानेवारी महिन्यामध्ये राबविले जाते. या अभियानांतर्गत परिवहन विभाग, पोलीस विभाग, आरोग्य विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, शालेय शिक्षण विभाग व इतर संबंधित संघटना यांच्या सहकार्याने रस्ता सुरक्षिततेसाठी प्रचार, जनजागृती व जनप्रबोधनाकरिता कार्यक्रम आयोजित करावयाचे असून त्याकरिता शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार दिनांक १ जानेवारी, २०१३ ते दिनांक १५ जानेवारी, २०१३ या कालावधीत रस्ता सुरक्षा अभियान-२०१३ सर्व राज्यभर राबविण्यात यावयाचे आहे.

२. जनसामान्यांच्या मनात रस्ता सुरक्षा संदर्भातील गांभीर्यपूर्वक जागृती निर्माण करण्यासाठी रस्ता सुरक्षा अभियानांतर्गत सोबत जोडलेल्या विवरण पत्राप्रमाणे ठरविलेल्या कृती कार्यक्रमाच्या संदर्भातील मार्गदर्शक सूचनांचे काटेकोरपणे अंमलबजावणी संबंधित विभागांच्या खाते प्रमुखांनी करावी.

३. प्रत्येक जिल्ह्यासाठी जिल्हा रस्ते सुरक्षा समिती गठीत करण्यात आलेल्या आहेत. या समितीने रस्ता सुरक्षा अभियान-२०१३ बाबत समितीची बैठक घेवून संबंधित विभागांना निर्देश द्यावेत व हे अभियान यशस्वी करावे.

४. या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई व अपर पोलीस महासंचालक (वाहतूक), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांनी समन्वयक म्हणून कार्यवाही करावयाची असून याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल शासनास सादर करण्यात यावा.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

  
(भि.रा. वाढव)

सह सचिव, गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,

(कृ.मा.प.)

मा.उप मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव/सचिव,  
सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,  
मुख्य सचिव,  
अपर मुख्य सचिव (गृह),  
अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय,  
अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय,  
प्रधान सचिव (अ व सु), गृह विभाग,  
प्रधान सचिव (परिवहन), गृह विभाग,  
प्रधान सचिव (विशेष), गृह विभाग,  
प्रधान सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय,  
सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय,  
प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय,  
सचिव, वैद्यकीय शिक्षण,  
अपर पोलीस महासंचालक (वाहतूक),  
परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,  
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.  
महाव्यवस्थापक, बृहन्मुंबई परिवहन उपक्रम, मुंबई ,  
उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई.  
व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, मुंबई.  
संचालक, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण, ठाणे/नाशिक/पुणे/नागपूर  
सर्व विभागीय आयुक्त,  
शिक्षण संचालक, (प्राथमिक व माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे  
सर्व जिल्हाधिकारी,  
सर्व पोलीस आयुक्त,  
सर्व जिल्हा पोलीस अधीक्षक / पोलीस उप आयुक्त,  
सर्व कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग,  
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,  
सर्व जिल्हा शल्य चिकित्सक,  
सर्व विभागीय नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ,  
सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी,  
सर्व उप आयुक्त, महानगरपालिका/मुख्याधिकारी, नगर पालिका/परिषदा,  
मालवाहतूकदार संघटना (संबंधित प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालयामार्फत)  
संग्रहा

- १) चौक सभा घेणे :-महत्वाच्या ठिकाणी चौकसभा घेवून वाहन चालकांना मोटार वाहन कायदा व सुरक्षितरित्या वाहन चालविण्याची माहिती देणे.
- २) बॅनर्स लावणे:- आपआपल्या हद्दीत महत्वाच्या ठिकाणी सहजपणे दिसू शकतील अशाप्रकारे बॅनर्स लावणे.
- ३) माहितीपत्रके, हॅन्डबिल:- माहितीपत्रके, हॅन्डबिल यांचे वाटप करणे.
- ४) वाहन चालकांसाठी वाहतुक प्रबोधनपर कार्यशाळा आयोजित करणे:- शहर/जिल्हा वाहतुक व महामार्गावरील महामार्ग पोलीस केंद्रावर वाहतुक प्रबोधनपर कार्यशाळा आयोजित करून चालकांना त्याचप्रमाणे नागरिकांना तसेच शालेय विद्यार्थ्यांना वाहतुकीचे नियम, प्रवाशांची सुरक्षितता इत्यादीबाबत माहिती देणे.
- ५) रिफ्लेक्टर लावणे:- महामार्गावरून जाणा-या वाहनांना तसेच बैलगाड्यांना रिफ्लेक्टर लावणे.
- ६) विशेष मोहिम :-विशेष मोहिमा आखून वाहतुक कायद्यांतर्गत परिणामकारकरित्या केसेस करणे. उदा. मद्यपी वाहन चालकांवर कारवाई.
- ७) मोटार वाहन केसेस :-अवैध प्रवाशी वाहतुक, ओव्हरलोडिंग इत्यादी केसेस परिणामकारकरित्या करणे, सराईतांचा परवाना, लायसन्स रद्द करणे.
- ८) रस्ता सुरक्षिततेबाबत जनजागृती करणे
- ९) अपघाताच्या घटनेस कारणीभूत ठरणा-या घटकांची माहिती देवून त्यावर मोटार वाहन कायद्यानुसार कारवाई करण्यासाठी स्थानिक पोलीस दल व ट्रॉफिक पोलीसांसोबत संयुक्त मोहीम राबविणे.
- १०) दुरध्वनीक्रमांकाचे बोर्ड :-हद्दीतील रूग्णालये, अॅम्बुलन्स, क्रेन, पोलीस ठाणे, इत्यादीचे दुरध्वनी क्रमांक असलेले बोर्ड, अपघातग्रस्तांच्या मदतीसाठी महामार्गावर लावणे. पोलीस ठाणे हद्द दर्शाविणारे बोर्ड सीमेवर लावणे.

- ११) मोटार अपघात दाव्याची माहिती:- मोटार अपघात दाव्याच्या संदर्भात माहिती व मार्गदर्शनपर पुस्तिका तयार करून त्यांचे वाटप करणे तसेच पोलीस ठाणे समोर व महामार्गावर मोटार अपघात दाव्याच्या संदर्भात माहितीचा बोर्ड लावणे.
- १२) शालेय विद्यार्थ्यांचे प्रबोधन:- रस्ते सुरक्षा विषयावर आपआपल्या हद्दीतील शाळांना भेटी देवून शाळेतील विद्यार्थ्यांना माहिती देणे तसेच शालेय विद्यार्थ्यांची रॅली काढणे.
- १३) व्याख्यान आयोजन :-पोलीस /परिवहन अधिकारी यांची रस्ते सुरक्षिततेच्या संदर्भात व्याख्यान आयोजित करणे.
- १४) वाहतुक गार्डनला भेट देणे:- ट्रॅफिक गार्डनला भेट आयोजित करणे.

### सार्वजनिक बांधकाम विभाग.

- १) ब्लॅक स्पॉट:-अपघात प्रवण क्षेत्राची माहिती घेवून तेथे दुरुस्ती करणे, बोर्ड लावणे.
- २) खड्डे दुरुस्ती:- रस्त्यावरील खड्डे दुरुस्त करून घेणे.
- ३) साईनबोर्ड व माहितीचे बोर्ड :-आवश्यक त्या ठिकाणी सिग्नल्स लावणे त्याचप्रमाणे प्रवाश्यांच्या व वाहन चालकांच्या माहितीसाठी साईनबोर्ड व माहितीचे बोर्ड लावणे.
- ४) दुभाजकाचे व रंगरंगोटीचे काम:- रस्त्या वरील दुभाजकाचे काम करून घेणे व त्यांची रंगरंगोटी करणे.
- ५) वाहतुक साधनांची दुरुस्ती:- नादुरुस्त सिग्नल्स, खराब झालेले बोर्ड्स, ब्लिंकर लॅम्प इत्यादीची दुरुस्ती करणे.
- ६) झेब्रा क्रॉसींग :-महत्वाच्या जंक्शनवर पादचा-यांना रस्ता ओलांडण्यासाठी झेब्रा क्रॉसींगचे पट्टे आखून घेणे.
- ७) प्रवासी मार्गदर्शक बोर्ड लावणे.
- ८) रस्ता दुरुस्तीचे ठिकाणी सावधानतेचा इशारा व उपाययोजना.

## राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण / राज्य रस्ते विकास महामंडळ

- १) ब्लॅक स्पॉट:- अपघातप्रवण क्षेत्राची माहिती घेवून तेथे दुरुस्ती करणे,
- २) खड्डे दुरुस्ती:- रस्त्यावरील खड्डे दुरुस्त करून घेणे.
- ३) साईनबोर्ड व माहितीचे बोर्ड:- आवश्यक त्या ठिकाणी सिग्नल्स लावणे त्याचप्रमाणे प्रवाश्यांच्या व वाहन चालकांच्या माहितीसाठी साईनबोर्ड व माहितीचे बोर्ड लावणे.
- ४) दुभाजकाचे व रंगरंगोटीचे काम:- रस्त्यावरील दुभाजकाचे काम करून घेणे व त्यांची रंगरंगोटी करणे.
- ५) वाहतुक साधनांची दुरुस्ती:- नादुरुस्त सिग्नल्स, खराब झालेले बोर्ड्स, ब्लिंकर लॅम्प इत्यादीची दुरुस्ती करणे.
- ६) झेब्रा क्रॉसींग:- महत्वाच्या जंक्शनवर पादचा-यांना रस्ता ओलांडण्यासाठी झेब्रा क्रॉसींगचे पट्टे आखून घेणे.
- ७) प्रवासी मार्गदर्शक बोर्ड लावणे.
- ८) रस्ता दुरुस्तीचे ठिकाणी सावधानतेचा इशारा व उपाययोजना.

## शालेय शिक्षण विभाग

- १) चर्चा सत्राचे आयोजन:- सर्व महाविद्यालये व शाळांमध्ये वाहतुकीचे नियम व सुरक्षिततेच्या दृष्टीने चर्चासत्र भरविणे तसेच व्याख्यानमाला व निबंध स्पर्धेचे आयोजन करणे, रस्ता सुरक्षा विषयाचा पाठयक्रमांत समावेश करणे. एनसीसी/एनएसएसच्या माध्यमातून रस्ता सुरक्षा अभियान विद्यार्थ्यांमध्ये पोहचविणे.
- २) चित्रकला स्पर्धा आयोजन:-शाळांमध्ये रस्ते सुरक्षा विषयावर चित्रकला स्पर्धा आयोजन करणे.
- ३) शाळा/महाविद्यालयामध्ये जनजागृती:- निबंध स्पर्धा वक्तृत्व स्पर्धा, शिबिरे, मेळावे, परिसंवाद यांचे आयोजन करून सुरक्षित वाहन चालविणेबाबत जनजागृती करणे.

## सार्वजनिक आरोग्य विभाग

- १) तालुका स्तरावर तसेच जिल्हा स्तरावर वाहन चालकांची आरोग्य तपासणी करणे.
- २) रूग्णवाहीका पुरविणे:-अपघात ग्रस्तांच्या मदतीसाठी डॉक्टर्स स्टाफसह सुसज्ज रूग्णवाहीका पुरविणे.
- ३) माहितीचे बोर्ड लावणे:- रूग्णालये, रूग्णवाहीका इत्यादीच्या माहितीचे बोर्ड महामार्गावर लावणे.
- ४) इमर्सजन्सी टीम:- अपघात ग्रस्तांसाठी डॉक्टरांची इमर्सजन्सी टीम तयार ठेवणे व त्याची माहिती, फोननंबर महामार्गावर लावणे.
- ५) वैद्यकिय शिबिरांचे आयोजन:- वाहनचालकांच्या वैद्यकिय तसेच आरोग्य तपासणीसाठी शिबिरांचे आयोजन करणे.
- ६) चर्चासत्राचे आयोजन:- आरोग्याच्या दृष्टीकोनातून चर्चासत्राचे आयोजन करणे.
- ७) गोल्डन अवर:-अपघातातील जखमींना सुरवातीच्या पहिल्या तासात वैद्यकिय उपचार मिळवून देणे.
- ८) प्रथमोपचाराचे प्रशिक्षण:- अपघात ग्रस्तांना मदत करण्याच्या दृष्टीकोनातून वाहतुक पोलीसांना प्रथमोपचाराचे प्रशिक्षण देणे.

### मालवाहतुकदार संघटना/ असोसिएशन

- १) प्रशिक्षण शिबिरांचे आयोजन- वाहन चालकांच्या प्रशिक्षण शिबिरांचे आयोजन करणे.
- २) आरोग्य तपासणी- वाहन चालकांची आरोग्य तपासणी करणे
- ३) रिफ्लेक्टर लावणे- वाहनांना रिफ्लेक्टर लावणे
- ४) माहितीपर पुस्तिकेचे प्रकाशन व वाटप- रस्ता सुरक्षिततेच्या दृष्टीने मोटार वाहन कायदा व सुरक्षितपणे वाहन चालविण्याच्या बाबतीत माहितीपर पुस्तिकेचे प्रकाशन व वाटप करणे.
- ५) परिसंवादाचे आयोजन- रस्ता सुरक्षिततेच्या दृष्टीने परिसंवादाचे आयोजन करणे
- ६) जनजागृती- विविध उपक्रम हाती घेवून वाहन चालकांची जनजागृती करणे.
- ७) मार्गदर्शक पत्रिकेचे वाटप- मार्गदर्शक पत्रिका छापून त्याचे वाटप करणे.

## महानगरपालिका/ नगरपालिका

- १) रस्त्यांची दुरुस्ती व देखभाल
- २) पादचा-यांकरीता सोयी-सुविधा- सिग्नल यंत्रणा अदयावत, ठेवणे झेब्रा क्रॉसींग, पादचा-यांसाठी फुटपाथ, फुटओव्हरब्रीज, भुयारीमार्ग इत्यादी.
- ३) ब्लॅक स्पॉट- अपघातप्रवण क्षेत्रे शोधून त्यावर उपाययोजना करणे, रस्ते दुरुस्ती करणे.
- ४) चर्चासत्राचे आयोजन- रस्ते सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून चर्चासत्राचे आयोजन करणे.
- ५) विविध उपक्रम- रस्ते सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून विविध उपक्रम हाती घेवून जनजागृती, प्रबोधन करणे.
- ६) जनजागृती- वृत्तपत्रे, प्रसारमाध्यम इत्यादीतून जनजागृती करणे.

## माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य

- १) पुस्तिका प्रसिध्द करणे- रस्ते सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून पुस्तिका प्रसिध्द करणे.
- २) भित्तीपत्रके- अपघातासंबंधी व त्याच्या परिणामाबाबत भित्तीपत्रके एस.टी. बसेस व इतर प्रवासी वाहतुक वाहनांवर लावणे
- ३) ठळक ठिकाणी बोर्ड लावणे- अपघातग्रस्तांना मदत करणेसंदर्भात महामार्गावर ठळक ठिकाणी बोर्ड लावणे.
- ४) घोषवाक्ये- महामार्गावर ठिकठिकाणी वाहतुक नियमांच्या संदर्भात घोषवाक्य असलेले बोर्ड लावणे.
- ५) सर्व एफ. एम. चित्रपटगृहे व दूरचित्र वाहिन्याशी संपर्क करून जास्तीतजास्त रस्ता सुरक्षा अभियानाविषयी प्रबोधन करणे.
- ६) रस्ता सुरक्षा, मानवी जीवन व अपघाताविषयी जाहिरात, जनजागृती व प्रबोधन करणे.